

LOVSANGS- seminar

Jan Rettedal - Credo Frikirke - juni 2018

BIBELTEKST

Sal 40:1-4

- ² Jeg ventet og håpet på Herren.
Han bøyde seg til meg og hørte mitt rop.
- ³ Han dro meg opp av fordervelsens grav,
opp av den dype gjørmen.
Han satte mine føtter på fjell
og gjorde skrittene faste.
- ⁴ Han la en ny sang i min munn,
en lovsang til vår Gud.
Mange skal se det og frykte
og sette sin lit til Herren.

Sal100:1-5

Rop med jubel for Herren, all jorden!

- ² Tjen Herren med glede,
kom fram for ham med jubel!
- ³ Kjenn at Herren er Gud!
Han har skapt oss, vi er hans,
vi er hans folk og den flokken han gjeter.
- ⁴ Kom gjennom portene hans med takkesang,
inn i forgårdene med lovsang!
Lov ham, velsign hans navn!
- ⁵ Herren er god, evig er hans miskunn,
hans trofasthet varer fra slekt til slekt.

INTRO

På midten av 80-tallet begynte jeg som ungdomspastor i Bergen Frikirke. I tillegg til å få ansvar for et menighetsplantingsprosjekt, fikk jeg i oppgave å bygge opp lovsangstjenesten i menigheten, som til da ikke hadde vært så ordnet og gjennomtenkt.

Sammen med sangerne og musikerne som jeg skulle jobbe i lag med, ble vi enige om fire grunnleggende kriterier for denne tjenesten: 1. Lovsangen skulle være bibelsk. 2. Den skulle være variert. 3. Den skulle være funksjonell. 4. Og den skulle ha høyest mulig kvalitet. Senere dempet vi noe på kvalitetskravene, da vi merket at flere av våre lovsangere og -musikere fungerte utmerket uten så mye formalkompetanse på sang og musikk. Etter en tid føyde vi til et femte punkt – etter å ha opplevd at lovsangen hadde kraft i seg både til å forene og til å splitte: 5. Lovsangen skal være samlende. Og noe senere plusset vi på med et sjette punkt – ikke om lovsangen, men om lovsangsmiljøet: Det skulle være disippelgjørende, det vil si «reproduserende», altså rekruttere og utruste nye.

Min oppgave var å legge en så god bibelsk plattform for lovsangstjenesten som mulig og samtidig være prosjektleder og mentor for de andre. I en musikkby som Bergen er vi alltid velsignet med mange sang- og musikk-gaver, og med godt skolerte unge mennesker rundt meg – med både organistutdannelse, klassisk utdannede pianister, gitarister, fiolinister og sangere og en rekke med pop-, vise- og jazzbakgrunn, var utfordringen mer å samstemme interesser og begavelser rundt meg enn å få tak i folk. Og aller viktigst for meg, som deres pastor og leder, var det å bygge inn en åpen, trygg og varm Jesuskultur, der felles bønn og samling om Guds ord sto sentralt.

Og, nåde over nåde, samtidig arbeidet både lederskapet i Oase og flere «Oaseinspirerte» menigheter, som Os menighet noen mil fra Bergen og Gand menighet i Den norske kirke i Sandnes – og Trondheim og Hamar Frikirke bevisst med lovsangskulturen. Så jeg var i kontakt med både Jens-Petter Jørgensen og hans folk, Per «Fimmi» Fimreite, Einar «Eki» Ekerhovd og deres folk på Os – som jeg geografisk hadde tett innpå meg, Bjørn Bue, Bernhard «Benna» Pedersen og deres folk i Sandnes (som var påfølgende sokneprester i min hjemstedsmenighet), pastor Øyvind Fjellestad og Kjell Aasmundtveit i Hamar og selvsagt med Thomas og dere her i Trondheim. Og som leder av dette arbeidet i Bergen, ble jeg kontaktet av Per Sjøtorp ved OKS, som hadde ansvaret for Salmodiskolen, en norsk avdeling av den internasjonale lovsangsskolen «School of Psalmody» (grunnlagt av Tom Inglis), og spurt om jeg kunne tenke meg å være med som underviser for dem i Bergen, noe jeg var i noen år.

PROGRAMSKISSE

Her er programskissen for seminaret.

Tid	Program	Innhold
11.00	Velkomst	
11.05	Lovsang	
11.20	Undervisning 1 del	Lovsangens: Hvem – lovsangens adresse Hva – lovsangens innhold Hvorfor – lovsangens hensikt Hvordan – lovsangens uttrykk
12.15	Matpause	
12.45	Lovsang	Jeg velger meg en sang... Alle som vil kan få velge seg 1-2 sanger som vi skal lære. Du må ha med note/tekst/besifring
13.30	Samtale	Hvilke sangkilder øser vi av? Hva liker vi og hvorfor gjør vi det? Hvilke kriterier velger vi etter? Hva er vår rolle som lovsangere?
14.00	Idemyldring	Hvordan utvikle lovsangen i Credo? Få frem nye sanger? Fornye gamle sanger? Lovsang og barnesang? Lage sanger selv? Hvordan rekrutter sangere og musikere?
14.45 -15.00	Avslutning	Takk og lovsang til slutt

BAKGRUNN

Mitt første møte med luthersk lovsangsteologi var heftet «Troens lovsang» av den tidligere svenske biskopen Bo Giertz (Credo, 1969). Og helt fra tidligere Oaseprest Kjell-Petter Dahl i 1981 ga ut den lille, men flotte boka «Han la i min munn en ny sang» (Luther Forlag), har jeg kastet meg over all litteratur jeg har kommet over om lovsang. Jeg har lest mye bra og mye mindre bra og noe veldig dårlig. De to beste bøkene fra norske forfattere er utvilsomt «Inn i tilbedelsen» (Den nye lovsangstradisjonen) av Tove Rustan Skaar (Verbum Forlag, 2007) og «Lovsang» av deres egen Thomas Bjerkholt (Nye Luther Forlag, 1990). Men også «Salmisten» (Psalmistens tjänst) av Salmiskolens grunnlegger Tom Inglis (Förlaget Jesus Helar och Upprättar, 1988) og Matt Redmans bok «The Heart of Worship» (Mer enn en sang), som kom på norsk i 2002 (Luther Forlag) og Graham Kendricks bok om lovsang er prisverdig gode, selv om disse lovsangerne og forfatterne står i en litt annen sammenheng enn vår. Det gjelder også de mer vitnesbyrd-pregede bøkene «Den nye sangen» av den svenske sangeren Inga-Lill Sander (Logos Forlag, 1980), «Guds makt ved lovsang» av Merlin R. Carothers (Filadelfiaforlaget, 1982?) og «Innta høyder ved lovsang» av Rachel V. Jeffries (Livets Ord

Forlag, 1985). Sistnevnte bok er både dårlig skrevet, dårlig oversatt og har mye tvilsom teologi innvevd, men var til stor inspirasjon – allikevel.

NOEN PRESISERINGER

Først tre nødvendige presiseringer for å ramme inn seminarinnholdet:

- A. For det første: Guds ord kategoriserer sangskatten i tre typer: 1. Salmer/hymner, 2. lov(prisnings)sanger og 3. åndelige viser/sanger (Ef 5:19; Kol 3:16) – som ikke er det samme som kirkens salmer, bedehusets sanger og hjemmenekrete viser. Utrykkene viser til formbredden i den bibelske sangskatten. Vi vil nå ha hovedfokus på det som kalles lovsanger, men ha i mente at lovsang ser ut til å være bredere forstått i Guds ord enn vi vanligvis definerer det.
- Det interessante i disse versene fra apostelens hånd er at alle tre kategorier har både Gud og våre trossøsken som adresse – altså at også lovsangen kan ha en fellesskapsbyggende karakter. I brevet til Efeserne heter det: *«(...) bli fylt av Ånden, så dere taler til hverandre med salmer og lovsanger og åndelige sanger og synger og spiller for Herren i deres hjerter, og alltid takker Gud og Faderen for alle ting i vår Herre Jesu Kristi navn.»* (5:18b-20), og i brevet til kolosserne står det: *«La Kristi ord bo rikelig blant dere, så dere lærer og formaner hverandre i all visdom med salmer og lovsanger og åndelig viser og synger med takknemlighet i deres hjerter for Gud. Og alt dere gjør, i ord eller gjerning, gjør det alt i Herren Jesu navn, men takk til Gud Fader ved ham!* (3:16-17)
- B. For det andre: Når det står lovsang i disse brevttekstene i Nytestamentet, dekker det både takkesanger, lovprisningssanger og tilbedelsessanger. Det vet vi av den sang- og salmetradisjonen de som jøder sto i. Det er også andre typer sang som har Gud som adressat, som ikke kan kategoriseres som lovsang, men som er bekjennelsessanger og bønnesanger, der de sistnevnte inkluderer både klagesanger (elegi/jeremiade), sørgesanger (jammer/nenie/threnodi) og nødsbønner (anke/rop).
- Mye av det vi i dag kaller lovsang, er ikke lovsanger i tradisjonell forstand, men mer bønnesanger om Guds nærvær og berøring (som den klassiske «Hellig Ånd som livet gir», John Wimbers mest kjente sang, «Gud, la din Ånd virke på oss» og Graham Kendricks vakre "La min fred (få fyll hjertene)", samt overgivelsessanger som «Alt for Jesu fot jeg legger» og "Jesus, ta meg som jeg er" og enda flere bekjennelses- og motivasjonssanger (som de slitesterke og mye brukte «Vi er foran din trone», «Syng halleluja til vår Gud», «Kom, hyll Kong Jesus», «Vår Gud rår» og «Vi opphøyer deg»). Det er helt på sin plass å bruke disse sangene også når vi lovsynger, men da helst som sanger som innleder eller avslutter avdelingen med lovsang.
- C. For det tredje: Når lovprisning og tilbedelse omtales eller beskrives i Guds ord, gjelder det all lovprisning og tilbedelse – også den som ikke er tonesatt og sangbar. Dette gjelder mange av de kjente lovprisningshymnene til apostelen Paulus, blant

annet i brevene til efeserne og filipperne (Ef 1:3ff; Fil 2:5ff.) Om disse ble tonesatt, vet vi ikke, men i nyere tid har flere tatt fatt i disse hymnene og laget vakre lovsanger av dem, som «Vi tilber deg. Vår Konge». Verbal «lovsang» uten melodi er reell lovprisning og tilbedelse, selvsagt. Dette gjelder også andre lovprisningsuttrykk som lovprisningsdans og instrumental lovprisningsmusikk. Det kan også gjelde billedkunst som «lovsang». Det er ikke tema i dag.

LOVSANGENS HVEM, HVA, HVORFOR, HVORDAN:

Hvem? Gjelder lovsangens adresse

Hva? Gjelder lovsangens innhold

Hvorfor? Gjelder lovsangens hensikt

Hvordan? Gjelder lovsangens uttrykk

HVEM – lovsangens adresse.

Her bare MÅ jeg låne et avsnitt av Peter Sandwall som dere finner i forordet til Thomas' bok: «Vi får ödmjukt erkänna att vi i vår kristna tradition fasnat i former där sången om Gud under många decennier blivit det enda saliggörande, och att Gud tycks förgäves ha fått lyssna efter sången till Honom som Han så gärna vill höra och har all rätt att få. Det är en stor och mäktig Gud vi har, Han är värdig allt lov och pris, Han har all makt och härlighet, så låt oss lovsjunga vår Gud!» (s 8-9; min understrekning).

Som et enkelt lovsangsvers, som Wenche og Thorbjørn Baksvær gjorde kjent på 80-tallet, begynner: Det er Gud som all ære skal ha!

All sang i den kristne forsamling har én av fire mulige adresser: Vi synger til Gud, til oss selv, til hverandre og til verden. Slik har det alltid vært. Vi kan si mye om alle disse typer sanger, men skal ha hovedfokus på sanger rettet til Gud i dag. Læresalmer og sanger til oppbyggelse, trøst og formaning handler om sanger med en annen adresse enn til Gud. Det gjelder også det Inga-Lill Sander kaller beretningssanger, vitnesbyrdsanger og fellesskapsanger (s 39 i boka "Den nye sangen, Logos 1980). Disse skal ikke dette seminaret handle om. Det gjelder også misjonssanger eller evangeliserende sanger. Men når det er sagt, kan jeg ikke tydelig nok få understreke, etter å ha praktisert og undervist om lovsang i 40 år, at det er et stort tap for menighets sangen om vi bare satser på lovsang, altså sanger rettet til Gud. For da bryter vi både med kirkens lange gudstjenestetradisjon og med praksisen i både den gammeltestamentlige og den nytestamentlige menighet. Vi trenger både sanger til oss selv, til hverandre og til verden i tillegg til sanger til Gud.

All lovprisning (takke, tilbedelses- og lovsanger) har Gud som adresse - og da i vid forstand, altså både Faderen, Sønnen og Ånden. Vi synger til den treenige Gud! Vi løfter opp hans navn, hans gjerninger og hans vesen. Vi synger ikke at vi skal gjøre det, men vi gjør det! Det er lovprisning. Ofte gjøres det en distinksjon mellom lovprisning og tilbedelse, der det sies at lovprisning har fokus på Guds gjerninger, på hans hender, mens tilbedelse har fokus på Guds vesen, på hans ansikt. Denne oppdelingen er ukjent i Guds ord, der lovsangene oftest er en blanding av takk, tilbedelse og lovprisning.

HVA – lovsangens innhold.

Bjørn Eidsvåg er blant annet kjent for følgende utsagn: «Én ting er å si halleluja. Noe helt annet er å gjøre det!» – Nettopp! Jeg vet ikke om rockepresten og artisten selv er klar over det, men dette treffer på en prikk hva lovsang er. For lovsang er en livsholdning, en hjerteinnstilling! Det er stor forskjell på å avsyngte lovsanger og å lovsynge av hjertet! Alle kan syngte seg gjennom en lovsangsavdeling, men ikke alle kan syngte av et takknemlig, gjenfødt hjerte. Lovsang i hjertet kan ikke produseres; den må skapes. Lovsang er i sitt vesen ingen programpost i et møte eller gudstjeneste, den er ingen prestasjon fra vår side, men en gave, en nådegave – en gave av nåde: *Han la i min munn en ny sang, en lovsang til vår Gud. Mange skal se det og frykte, og sette sin lit til Herren.* (Sal 40:1ff) Sangen «In Moments Like These» fanger denne sannheten opp innledningsvis: «Når du kommer nær, da fødes en sang, en lovsang til deg, du min Herre!»

Lovsangens innhold har jeg allerede sagt viktige ting om. Spissformulert: Vi løfter opp Guds navn, hans gjerninger og hans vesen. Det er det korte og enkle svaret på lovsangens innhold. Det betyr at tekstene – og melodiene – skal hjelpe oss til «å se Gud», til å beundre hans frelsesgjerninger gjennom historien som kulminerer med Jesu person, liv og gjerning. Alle lovsanger trenger ikke «male Kristus som korsfestet for våre øyne», men hovedtyngden av tekstinnholdet bør ha retning mot Jesus. Ingenting åpner slik opp for Åndens velsignede nærvær enn fokus på Jesus (jf Jh 16:14). Og emnene er nesten uuttømmelige: Jesus som frelser og Herre, som Konge og Majestet, som Den gode hyrde, som Seierherren, som Guds Lam og Løven av Juda osv.

Egentlig er lovsang en gave mer enn en tjeneste. Det er ment å være en reaksjon på hans aksjon, vår spontane og vedvarende reaksjon på hans frelsesaksjon. Det er å gi Gud våre takkeoffer (Hebr 13:15) for den han er, for det han har gjort for oss og for det han har gitt oss. Det er på mange måter å gi Guds eget Ord tilbake til opphavsmannen. Derfor er lovsang fra Guds ord det beste vi kan gi ham, som alle takke-, lovprisnings- og tilbedelsessangene vi finner i Salmenes Bok.

Slik kan lovsang også inneholde historisk stoff, som bibelhistoriens første kjente lovsang, en veksel sang ledet av Moses og akkompagnert av søsteren Miriams tromme/pauke og kvinnenens dans (2 Mos 15). Sannsynligvis var det også flere andre instrumenter involvert. Dermed kan lovsangen også få et katekismepreg, der vi læres opp i Skriftene. I dag er dette

mer unntaket enn regelen, men brukes fortsatt noe, mest i bekjennende lovsanger som bygges opp rundt en bibelfortelling.

Et lite formmessig apropos her under «Hva – lovsangens innhold»: Lovsanger kan ha ulik lengde, men ofte er de ganske korte og klart kortere enn læresalmer, historiske sanger og oppbyggelige, åndelige viser. Det betyr at de rett og slett ikke har så mye innhold – og heller ikke skal ha det. Innholdet skal være godt, men ikke massivt. Sangene skal ha noen få sentrale sannheter som skal løftes opp. Blir det for mye tekst, mister vi lett fokuset, og da kan det lett bli avsynging av en lovsang mer enn hjertets lovsang.

Fra begynnelsen av – både i den jødiske og den kristne tradisjon – var lovsangen ofte vekselang mellom lovsangslederen/-lederne og folket – og folket seg imellom (kvinner/menn). Spesielt hvis sangene hadde en viss lengde. Vekselang har vi ikke så mye av i dag. Men vi har noen, som «Syng halleluja» og «Du er verdig lov og pris». Også noe annet har vi tatt med oss formmessig, nemlig gjentakelsene. Dette var helt vanlig, både i lovsanger og andre sanger. Så repetisjon er ikke noe nytt fenomen i poesiens verden. Den historiske Salme 136 i Salmenes Bok, som er en historisk salme, er et ypperlig eksempel på dette; i hvert eneste vers gjennom alle salmens 26 vers konkluderes det med «for hans miskunnhet varer til evig tid».

Lovsangens subjekt er Gud, hans navn, hans gjerninger og hans vesen! Derfor er det viktig at lovsangen ikke har et Jeg-fokus, men et Du-fokus. Sangene «Du er den høyeste» og «Du er mitt hvilested» er flotte eksempler, likeså sanger som «Immanuel» og «Lov, pris og ære» m.fl. Mange lovsanger i dag er veldig Jeg-sentrerte. Det handler om hva vi skal gjøre mer enn hva Gud har gjort. De beskriver alt jeg må gjøre for at Herrens herlighet skal komme og alt som hviler på min og din innvielse og overgivelse – for «når vi tilber deg får du makt», synger vi. Denne vinklingen er ganske ny i lovsanger og vitner sannsynligvis om unge tekstforfattere. Vår lovsang handler ikke om «å dra Guds nærvær ned», men om å åpne våre hjerter for det nærværet som allerede er der!

Faren er nemlig at en usunn og lovisk holdning kan true evangeliet. Som Harald Myklebust i Indremisjonsforbundet skriver om dette: «Teksten til ein song vi fekk på 70-talet «Jeg vil gjøre mitt liv til en lovsang til deg» burde heller ha hatt denne formuleringa: «Du må gjøre mitt liv til en lovsang for deg» - blant annet utfra det David skriv i Salme 40: «Han la ein ny song i min munn, ein lovsong til vår Gud.» (v 4) (Kronikk på side 26-27 i avisa Dagen, onsdag 23.mai 2018)

Lovsangens innhold skal gjøre Guds navn stort og herlig! Lovsangens innhold skal gjøre Guds gjerninger kjente og kjære! Lovsangens innhold skal skape ærefrykt for og tilbedelse av Gud! Lovsangen skal «male den himmelske trone og Guds evige verden så levende at vi alle faller – ja, kaster oss – ned på kne og tilber», som en lovsangsleder sa det. Og jeg vil føye til: Som all annen forkynnelse skal lovsangen male Kristus levende for oss, slik at «alt i hans tempel sier: Ære!».

HVORFOR – lovsangens hensikt.

Dette spørsmålet er viktig. Først må noen misforståelser avklares:

1. Vi finner ingen dekning i Guds ord for at vi «drar Guds herlighet ned» gjennom lovsang, slik mange nyere lovsanger hevder. Nei, Guds nærvær i våre liv kan ikke komme lenger ned enn Jesus kom, da han kom til jord, og Guds nærvær kan ikke komme lenger inn enn Ånden kommer i våre hjerter. Nei, han er nær i vår munn og vårt hjerte, sier apostelen (Rom 10:8); vi må bare gi rom for dette nærværet.
2. Det er heller ikke slik at jo lenger vi synger, jo sterkere og herligere blir den åndelige atmosfæren. Det fins ingen slik hentydninger i Guds ord. Vi kan ikke styre Guds nærvær. Han er vinden som blåser dit den vil (Jh 3:8). Det eneste som påvirkes under lange sangstunder, er stemmen og psyken vår – enten det er lovsang eller annen sang. Noen blir giret av det, andre blir slitne. Vår reaksjon er avhengig av vår mentale og fysiske helse, vår musikalske smak, vår sangglede, vår åndelige tilstand, hvem og hvor mange vi har rundt oss, om vi står eller sitter og noe så prosaisk som romtemperaturen og vårt behov for mat og drikke. Hvis sangøktene i tillegg er lydrike og rytmesterke, kombinert med sterke lyseffekter, vil vår fysiske og psykiske motstandskraft gradvis brytes ned. Det er ingen ønskelig effekt av vår lovsang!
3. Det er heller ikke slik at lovsangen skal være et evangeliseringsredskap. Ingen steder i Guds ord, leser vi om det. Det nærmeste må være det apostelen Paulus skriver til korinterne om at ²⁴(*Men dersom alle taler profetisk, og det så kommer inn en vantro eller ukyndig, da vil han falle på sitt ansikt og tilbe Gud og bekjenne: Gud er sannelig iblant dere!* (1 Kor 14:24-25) Men dette gjelder profetisk tale, enten den kommer som vanlig verbal formidling eller som profetisk sang i Ånden. Ellers er det ingenting som tyder på at det har noen effekt på verden å gå ut og lovsynge for at de skal bli frelst. Da er evangeliserende vitnesbyrd og sanger langt å foretrekke, som Vidar Kristensens «Jeg har en venn som har gitt sitt liv».

Lovsang er heller ingen virkelighetsflukt – for «å synge seg bort fra» hverdagen og livets tøffe tak, eller noe slags tryllemiddel eller medisin for å få en «salig rus» for en stund, eller en type prestasjonsfremmende middel i den åndelige verden. Det er heller ikke noe kristent «overklasse-språk for de spesielt vellykkede og fromme», som én litt spydig formulerte det.

Hvorfor lovsang?

Guds ord oppgir tre hovedgrunner til å lovsynge. Det er de samme tre grunnene som skaper lovsang både i den jordiske og den himmelske menighet.

1. **For det første lovsynger vi fordi Gud har frelst oss!** Den første lovsang som vi leser om i Guds ord ble skapt som en spontan reaksjon på Guds frelsesinngrep overfor sitt folk da de ble reddet fra egypterhæren ved Sivsjøen! 2 Mos 15:1-3: *Da sang Moses og Israels barn denne lovsang for Herren: Jeg vil lovsyng Herren, for han er høyt opphøyet! Hest og rytter styrtet han i havet. Herren er min styrke og min lovsang, han*

ble meg til frelse. Han er min Gud, og jeg vil prise ham, min fars Gud, og jeg vil opphøye ham. Herren er en stridsmann, Herren er hans navn. Osv. Den samme takknemligheten for Guds frelse, for Frelseren, ser vi i «himmelkoret»: Og de synger en ny sang og sier: Verdig er du (...) fordi du ble slaktet og med ditt blod kjøpte oss til Gud av hver stamme og tunge og folk og ætt, og gjorde dem til et kongerike og til prester for vår Gud. (...) De sa med høy røst: Verdig er Lammet, som ble slaktet, til å få makt og rikdom og visdom og styrke og ære og pris og velsignelse. (Åp 5:9-12; jf 7:9ff.)

2. **For det andre lovsynger vi fordi vi ikke kan la være!** På underlig og forunderlig vis skaper Gud noe nytt i vårt hjerte – en blanding av takknemlighet og ærefrykt – som beveger oss til å synge for ham. Sal 40:2-3: *Han (Herren) drog meg opp av fordervelsens rav, av den dype gjørmen. Han satte mine føtter på en klippe, han gjorde mine trinn faste. Han la i min munn en ny sang, en lovsang for vår Gud. Mange skal se det og frykte, og sette sin lit til Herren.* Dette er enhver gjenfødt kristens erfaring, hos noen sterkt og spontant, hos andre stille og gradvis. Vann fra dypet kan både velle fram med stor kraft og det kan piple fram som en rolig, livgivende kilde.

3. **Og for det tredje lovsynger vi ganske enkelt fordi Gud vil ha den, fordi det sømmer seg å lovsynge,** som det står i Salme 31:1: *Lovsang sømmer seg for de oppriktige. (...)* Og begrunnelsen følger umiddelbart: ⁴*For Herrens ord er sant, all hans gjerning er trofast.* Om vi ikke føler noen verdens ting, så skal vi som kongebarn takke og ære den treenige Gud – alene og i fellesskap! Dessuten er allerede de nevnte avsnittene fra efeserne og kolosserne med på å fylle ut bildet. Lovsang, altså fokus på Gud gjennom sang og musikk, åpner opp for Åndens nærvær – det gjelder også forkynnelse som har fokus på Gud, slik det står i Ef 5:18b-20: ¹⁸*(...) bli fylt av Ånden, ¹⁹så dere taler til hverandre med salmer og lovsanger og åndelige sanger, og synger og spiller (før: leker) for Herren i deres hjerter, ²⁰og alltid takker Gud og Faderen for alle ting i vår Herre Jesu Kristi navn.* (jf Kol 3:16-17)

En annen, og minst like fruktbar tilnærming til «Hvorfor lovsang?», er en ofte brukt seksdelt begrunnelse: 1. Fordi Guds ord kraftig oppmuntrer (formaner?) til det (Sal 95:1-7; 100:1-5; 134:1-2). 2. Fordi Gud inderlig ønsker (begjærer?) det (Kol 3:16-17; Hebr 13:15). 3. Fordi vi selv har stor nytte og hjelp av det (Sal 147:1-3; Ef 5:18-20). 4. Fordi verden rundt oss desperat trenger det (Sal 96:1-3; 1 Kor 14:24-25). 5. Fordi hele skapningen kaller på oss til felles lovsang (Sal 96:9-13; 98:1-9). 6. Fordi vi må øve oss på vår eneste evighetstjeneste (Åp 7:9-10). (Dette avsnittet ble stikkordmanus for min preken på søndagens gudstjeneste!)

Én bonuseffekt nevnes i Guds ord knyttet til lovsang, nemlig seier i åndskampen, seier mot den onde og det onde. Som Luther sa det: *Når jeg ber, må djevelen gå. Når jeg lovsynger, må han løpe.* Dette har jeg selv erfart mange ganger, at tungsinn, fordømmelse, mismot og direkte mørk og djevlesk atmosfære har måttet vike når lovsangen introduseres. Det meste

spektakulære eksemplet i Guds ord er når kong Josjafat i møte med flere av Israels svorne fiender, etter å ha konsultert sine rådgivere, stiller opp en flokk av sangere «*som skulle love Herren i hellig skrud, mens de dro ut foran den væpnede hæren. De skulle synges: Pris Herren, for hans miskunn vare evig!*» (2 Krøn 20:21) Det var en merkelig måte å føre krig på, men med jubelrop og lovsang gikk de foran hæren, og fienden måtte vike.

HVORDAN – lovsangens uttrykk.

Når det gjelder hvordan, altså lovsangens uttrykk, har jeg mange tanker og få konklusjoner. Men det passer jo bra med tanke på fortsettelsen av seminaret etter pausen, der dere skal få presentere deres egne foretrukne lovsanger og begrunne litt hvorfor deres velger som dere gjør.

Men noen av mine mange tanker skal dere allikevel få før vi tar pause.

For det første:

Funksjonalitet. Det beste svaret jeg har på hvordan lovsangens uttrykk skal være, er å begynne med å gjenta de fem kriteriene vi satte oss i Bergen Frikirke midt på 80-tallet når vi skulle bygge opp en god lovsangskultur: 1. Lovsangen skulle være bibelsk. 2. Den skulle være variert. 3. Den skulle være funksjonell. 4. Den skulle ha så god kvalitet som mulig. 5. Og den skulle være samlende. Her er det punkt to, tre og fire som er mest aktuelle, at lovsangens uttrykk er variert, funksjonelt og samlende. Jeg opplever at disse verdiene i dag er truet i mange sammenhenger fordi det blir for mye nytt og krevende å lære. Derfor nevner jeg først funksjonalitet. Mange av de nye sangene faller ikke i smak hos mange (fordi de for det meste baserer seg på et moderne poprock-uttrykk) og er vanskelige å synge som fellessanger. De er både melodisk, rytmisk og tekstmessig krevende for mange. De er også ofte uten god poetisk struktur, som ordrytme og rim. I tillegg er den utbredte bruken av engelsk utfordrende for mange. Disse kan selvsagt benyttes, men bør begrenses eller oversettes. Brukes det for mange slike lovsanger (fremmedspråklige og slike som ikke er særlig sangbare) over lengre tid, drepes lett noe av sanggleden i forsamlingen, i hvert fall i deler av den, og det er en ulykke både for menighetssangen generelt og for lovsangen spesielt.

For det andre:

Variasjon. Lovsangens form eller uttrykk vil alltid måtte være under revisjon og endring ut fra tidens kulturelle påvirkning. Men som kirke som lever et flergenerasjonsliv er det viktig å la alle endringer skje med forsiktighet og skjønnsomhet. Både mangel på endringer og for store endringer gjør menigheten sårbar. Masse nytt stoff er «drepan» for menighetssangen, og hvis disse sangene ikke blandes med gammelt lovsangsstoff i en god miks, gjør alle som vil elske fram god lovsang både seg selv og menigheten en bjørnetjeneste. Da åpner ikke folk seg for nye sanger og former samme hvor bra det er, men går i vranglås. Per Oddvar «Prots» Hildre sa på et korseminar at det var en forbrytelse mot en menighet å introdusere mer enn én ny sang på en gudstjeneste! I tillegg kan gjerne en fersk sang repeteres, men aldri to nye

sanger! Og han sa at hvis vi skroter salmene, mister vi kontakten med vår historie. Og da vil jeg føye til: Vi mister også den kjærkomne fellesskapsopplevelsen på tvers av generasjonene, at 90-åringen kan synge om Jesus – og til Jesus – sammen med sitt oldebarn.

For det tredje:

Enkelhet. Jeg elsker god lyd og syns om spektakulære lysshow og energifylte sceneopptredener, men på konsert! Jeg vil ikke ha det på gudstjenestene eller på menighetens andre samlinger. Der vil jeg ha god, men passelig og behagelig lyd som både passer for besteforeldre og slik at vi slipper å ha øreklokker på barna. Det må ikke bli så mye lyd at forsamlingen passiviseres og går over i konsertmodus. Jeg har ikke noe imot band – har selv sunget og spilt i band, men tror vi skal være varsomme med for stor instrumentbesetning hvis musikerne ikke er disiplinerte nok. Få lovsangsledere har fungert bedre enn Oases faste lovsangsledere gjennom mange år, duoen Lars Mörlid (sang) og Peter Sandwall (piano) – av alle jeg har hørt! For tiden betjener jeg flere Nordlandsmenigheter tett, og i Øksnes leder ekteparet Ann Jorid og Øyvind Stavnes lovsangen med synth og sang; det fungerer utmerket!

For det fjerde:

Røtter. Det er naturlig å vende tilbake til utgangspunktet, nemlig de to Paulussitatene – henholdsvis fra efeserbrevet og kolosserbrevet. Her skriver apostelen at både salmer, lovsanger og åndelige handler om å synge og spille «for Herren». Derfor tenker jeg at det er like naturlig å bruke salmer og viser som lovsangsstoff så lenge teksten har Gud som adresse. Våre salme- og sangbøker har mange slike gode «gamle» lovsanger som roper på å bli brukt! (NB: Og i dag defineres alt før tusenårsskiftet som gammelt!) Færre og færre gjør det – bortsett fra overforbruket av «Navnet Jesus» og den gamle irske salmen «Deg å få skoda» (som min tidligere lærer ved NLA, Arve Brunvoll, har oversatt til vakker nynorsk!), og begrunner det med at salmer er så vanskelige å spille. Til det svarte en av Norges dyktigste pianister, som i lovsangsavdelingene leker seg mellom salmer, sanger og åndelige viser: Da bør de gå hjem og øve!

For det femte:

Teologi. Før var det voksne og eldre kvinner og menn som skrev brorparten av kristne salmer og sanger, mennesker med mye livserfaring og åndelig visdom. Mange var også godt skolert i teologi. Nå er det ganske unge tekstforfattere til de nye lovsangene. Det begrenser tematikken i tekstene både i bredde og dybde. Og både språkmessig og innholdsmessig er mye svakt og under påvirkning av helt andre teologiske tradisjoner enn vår. Derfor burde alle menigheter som er opptatt av teologi, ha et evalueringsutvalg som gjennomgikk sangene for bruk i menighetens samlinger – ut fra det paulinske rådet om å prøve alt og holde fast på det gode (1 Tess 5:21). Dette burde alle lovsangsledere bejæ, for da får vi luket ut de dårligste tekstene språklig og teologisk. Spesielt bør vi være kritiske til den sterke jeg-betoning og opplevelsesfokus som mange nyere lovsanger har i seg. Slik kunne menigheten bli spart for noen irriterende døgnfluer.

For det sjette:

Allsidighet. Med variasjon (pkt 2) i lovsangstjenesten tenker jeg ikke bare på variasjon i repertoar, men også i musikalske uttrykk. Det betyr at en menighet, så sant de har sang- og musikkrefter til det, bør ha flere lovsangsteam – og gjerne med helt forskjellig instrumentbesetning. I en av Frikirkens menigheter hadde de i en periode fire meget oppegående lovsangsteam: et rolig Vineyard-inspirert team med band, et heftig og ungdommelig poprock-team, et folketoneteam og et team med klassisk uttrykk (strykere og piano). Alle fungerte utmerket på grunn av at de ikke «tok hele kaka». Med variasjon og allsidighet tenker jeg også på at det kan være en styrke å ha andre enn lovsangsteamene til å ta hånd om den øvrige allsangen i menighetssamlingene, hvis der er nok ressurser til det.

For det sjuende – og her må jeg bruke noe mer tid:

Endringer. Jeg har lest meg til at det har funnet sted fire store musikkreformasjoner i kirkens historie, pluss mange mindre.

1. Først kom den gregorianske sangvekkelsen fra 800-tallet (inspirert av pave Gregor den store, 540-604), som vokste fram med klosterbevegelsen i mellom- og sør-Europa. Munkene og nonnene var et syngende folkeferd – men de sang på latin, datidens kirkelige språk. Det ble også sunget mye i kirken, men da som messesang og ikke som felles allsang.
2. Så åpnet reformasjonen på 1500-tallet opp for både nye salmer og sanger på folks eget språk og folkelige sanger – gjerne melodier fra ølstua, men med ny og kristen tekst, som var lette å synge sammen. Dette fungerte også godt som katekismeundervisning!
3. Senere kom metodistvekkelsen og de store lekmannsbevegelsene utover på 1800-tallet, representert i vårt land gjennom bedehus- og frikirkeframveksten, der mye av de koralinspirerte salmene ble byttet ut med enklere sanger og åndelige viser. Nå begynte også for alvor nynorsken i vårt land å gjøre seg gjeldende i sanger og salmer.
4. Den siste og klart mest radikale musikkreformasjonen begynte med beatens inntreden på den musikalske arena på 50- og 60-tallet. Med utpreget rytmemusikk, som gospel, jazz, blues og rock'n roll fikk vi en helt ny måte å lage sanger på. Melodilinjene ble mer krevende, sang- og visesjangerens rytme med vers og refreng ble gradvis fortrent til fordel for andre komposisjoner gjerne bestående av ett hovedvers med en påfølgende bro. Etter broen fikk vi kanskje en enkel linje eller to som ble gjentatt flere ganger – gjerne med lengre instrumentalparti flettet inn, før en vendte tilbake og avsluttet med hovedverset. Slik kunne en sang vare ganske lenge, inntil et kvarter eller lengre. Disse sangene kunne ha en melodi og struktur som var ganske krevende som allsang. Store allsangmiljø som Speiderbevegelsen, Fagbevegelsen og langt på vei supporter-bevegelsen innen fotball har for eksempel ikke klart å henge med i svingene. Der er det fortsatt klassisk sangform med vers og refreng som gjelder. Og det gikk flere tiår før beat-sjangeren slo gjennom i kirkelige miljø, men nå er den en av de mest toneangivende.

De første lovsangerne som introduserte denne beatinspirerte lovsangen var kjente navn som Kevin Prosch, Brian Doerksen og Bob Fitts og flere med dem, mens andre som engelske

Graham Kendrick og vår egen Jan Honningdahl laget lovsang etter den mer tradisjonelle malen og skapte med det gode allsanger, som ble mye brukt både i menighetene og de mange Jesusmarsjene på 80- og 90-tallet og et godt stykke ut på 2000-tallet. Andre som også har et mer tradisjonelt uttrykk på sine lovsanger, er personer som Per Sjøtorp, Bjørn Aslaksen og Arvid Pettersen. De som har valgt en «midt-i-mellom»-løsning og gått for et formmessig kompromiss er de som de senere tiår har hatt mest medvind i seilene, slike som Matt Redman, Darlene Zschech, Michael W. Smith, Kari Jobe, Chris Tomlin, Tim Huges og Chris A. Bowater – for å nevne noen, og hos oss, Rudi Myntevik, Anders Skarpsno og David André Østby.

Helt til slutt:

Nå har jeg ikke berørt verken bruk av lovsangsdans, lovsangsbannere, lovsangsuttrykk som bøyd knær, løftede hender og lukkede øyne, lovsangskonsert, profetisk lovsang (både inspirert sang i tunger og på morsmålet), funksjonell tidslengde på lovsangsavdelingene eller alderssammensetningen i lovsangsteamene – og sikkert mange andre ting, så det får vi eventuelt ta under samtalen nå etterpå.

Og til alle oss som elsker lovsang: En gudstjeneste og et møte klarer seg godt uten lovsang! Den verdensvide kirke klarte seg utmerket i mange århundrer uten lovsang på programmet, og flere rike vekkelsesbølger har skyllet over land og by uten hjelp av en eneste lovsang. Det er ikke slik som vi ofte hører at det er lovsangen som er døråpneren for Den hellige ånd, at det er denne «programposten» som «baner vei for Guds herlighetsnærvær», som det i en sammenheng ble sagt. Lovsang er ikke et «must». Lovsang er bra, og lovsang er viktig, men det som er døråpneren for Den hellige ånd er fokus på Jesus, enten det skjer i bønn, vitnesbyrd, forkynnelse eller sang. Slik er det, slik har det alltid vært og slik kommer det alltid til å være.

APPENDIX:

Lovsang i moll.

Lovsang kan også synges og spilles i mollklang. Lovsang passer inn i alle livets faser, i livets ulike årstider. Lovsang og lidelse går godt sammen, jf Thomas Sjødins uttrykk «Et brustent halleluja». Paulus og Silas sin nattlige lovsang i fengslet i Filippi er et strålende eksempel på akkurat det (Apg 16:23ff.), likeså Jesu' og disiplenes lovsang (Sal 117-121 = det store hallel) avskjedskvelden like før de går ut i natten og ned til Getsemanehagen (Mt 26:30). Lovsang kan være den vakreste svanesang i et menneskes liv.

Et avsluttende Luthersitat: «Når jeg ber, må djevelen gå. Når jeg lovsynger, må han løpe!»

Lovsang er for hele livet! Lovsang er for hele evigheten!